

فهرست مطالب

۱۱ ..... پیش‌گفتار

درس یکم

قرآن‌شناسی

۱۳	..... سخنی از آسمان
۱۴	..... نقشه راه انسان
۱۵	..... پیام جاویدان
۱۶	..... قانون اساسی مسلمانان
۱۶	..... آیات عقیدتی قرآن
۱۷	..... آیات فقهی قرآن
۱۸	..... آیات اخلاقی قرآن
۱۹	..... سنجه و فرقان
۱۹	..... جایگاه اخروی قرآن
۲۰	..... فهم روش‌مند قرآن
۲۱	..... فرایند اجسامی فهم قرآن

درس دوم

دوگام آغازین: قطعه‌بندی متن و تعیین معنای کانونی

پروپده قرآن وحید

۲۵	..... گام اول: قطعه‌بندی متن
۲۶	..... نمونه: سوره حمد
۲۷	..... نکته: قطعه‌های مشهور
۲۸	..... گام دوم: تعیین معنای کانونی
۲۹	..... نمونه: نیکی کردن

درس سوم

گام سوم: واژه‌شناسی

۳۲	..... مرحله اول: مراجعه به لغت‌نامه‌های کهن
۳۴	..... نیاز به دانش صرف
۳۵	..... نمونه: ربّ
۳۶	..... مرحله دوم: بررسی مترادف‌ها

- ۳۷ ..... نمونه: انذار و تحریف
- ۳۸ ..... مرحله سوم: توجه به متصانها
- ۳۹ ..... نمونه‌ها
- ۳۹ ..... برای مطالعه: لغتنامه‌های مهم عربی

درس چهارم

گام چهارم: کاربردشناسی

- ۴۲ ..... ضرورت کاربردشناسی
- ۴۳ ..... نمونه یکم: «ک ت ب»
- ۴۴ ..... نمونه دوم: «ح ج ح»
- ۴۴ ..... منابع کاربردشناسی
- ۴۵ ..... ۱. غریب القرآن‌ها
- ۴۶ ..... نمونه: عذب
- ۴۷ ..... ۲. متون دینی
- ۴۷ ..... نمونه: رب
- ۴۸ ..... ۳. متون کهن و انبی
- ۴۹ ..... نمونه: فاطر
- ۴۹ ..... نتیجه‌گیری
- ۵۰ ..... برای مطالعه: ابتدایی یا چند غریب القرآن

درس پنجم

روشگاه قرآن و حدیث

گام پنجم: اصطلاح‌شناسی

- ۵۳ ..... چستی اصطلاح
- ۵۵ ..... گونه‌های اصطلاح
- ۵۵ ..... الف - دستامندی اول: عرفی، علمی و دینی
- ۵۵ ..... ب - دستامندی دوم: مفرد و مرگب
- ۵۶ ..... نمونه اصطلاح ساده: «زکات»
- ۵۷ ..... نمونه اصطلاح مرگب: «سُبْعاً مِنْ أَلْمَنَانِي»
- ۵۷ ..... روش معناداری اصطلاح

درس ششم

گام ششم: ساختارشناسی

- ۶۱ ..... ساختار نحوی

۶۳	نمونه‌ها
۶۳	نمونه یکم: راسخان و تأویل
۶۴	نمونه دوم: از یاد یردن خدا
۶۴	نمونه سوم: دعای فرشتگان
۶۶	ساختار بلاهی
۶۷	روش فهم ساختار بلاهی
۶۹	نمونه‌ها

درس هفتم

گام هفتم: سیاق‌شناسی / سیاق متنی

۷۳	معنا و گونه‌های سیاق
۷۴	سیاق متنی
۷۵	کارکرد و نمونه‌های سیاق متنی
۷۶	جولوگیری از تحمیل رأی
۷۶	نمونه: خلق افعال
۷۷	کاهش احتمالات معنایی
۷۷	نمونه: مغرور شدن آسمان
۷۸	افزونه: جمله معترضه

درس هشتم

گام هشتم: سیاق‌شناسی / سیاق مفاسی

۸۱	معنا و گونه‌های سیاق مفاسی
۸۲	نمونه یکم: هائل ماه، ورود به خانه
۸۴	نمونه دوم: عطف خرافی
۸۵	شیوه دست‌یابی به سیاق مفاسی
۸۶	نکته: روایات و سیاق مفاسی

درس نهم

گام نهم: گردآوری آیات مرتبط

۸۸	آیات مرتبط
۹۰	شیوه گردآوری آیات مرتبط
۹۱	نمونه یکم: نشانه‌های موسی
۹۴	نمونه دوم: کمترین مدت بارداری

نمونه سوم: اجر رسالت ۹۵

درس دهم

گام دهم: بهرگیری از روایات

- ۹۸ ..... روایات تفسیری؛ فریندهای لفظی ناپیوسته
- ۱۰۰ ..... اهتیت گردآوری روایات تفسیری
- ۱۰۱ ..... کارکردهای روایات تفسیری
- ۱۰۱ ..... ۱. تبیین واژگان
- ۱۰۲ ..... ۲. توضیح مباحث کلیدی
- ۱۰۲ ..... ۳. تبیین حکمت
- ۱۰۲ ..... ۴. تبیین سازگاری درونی آیات
- ۱۰۳ ..... ۵. تعیین ناسخ و منسوخ
- ۱۰۴ ..... ۶. تشریح فضای نزول
- ۱۰۵ ..... ۷. تطبیق و معرفی مصداق
- ۱۰۵ ..... مصداق آشکار
- ۱۰۶ ..... مصداق برتر
- ۱۰۷ ..... مصداق انحصاری
- ۱۰۷ ..... مصداق نوپدید (حری)
- ۱۰۹ ..... افزونه: شیوه دستیابی به روایات
- ۱۰۹ ..... مرحله اول: مراجعه به تفسیرهای روایی
- ۱۰۹ ..... مرحله دوم: مراجعه به کتابهای حدیثی قرآن و حدیث
- ۱۱۰ ..... نمونه: زبانیة

درس یازدهم

گام یازدهم: بهرگیری از دانش بشری

- ۱۱۲ ..... مراجعه به ترجمه‌های قرآن
- ۱۱۳ ..... نمونه یکم: یاد کردن پدران
- ۱۱۴ ..... نمونه دوم: شکافتن گوش چهار بیان
- ۱۱۵ ..... مراجعه به تفسیرهای قرآن
- ۱۱۶ ..... نمونه: وعده بی‌عمل
- ۱۱۷ ..... نکته: جایگاه مراجعه به دیگران
- ۱۱۷ ..... پیوند با دانش‌های نو

درس نوازدهم

گام دوازدهم: سامان‌دهی یافته‌ها

۱۲۲	.....	مفهوم سامان‌دهی یافته‌ها
۱۲۳	.....	ضرورت و شیوه حل اختلاف
۱۲۳	.....	شیوه حذف
۱۲۴	.....	شیوه جمع
۱۲۵	.....	نمونه یکم: ایشار کردن
۱۲۷	.....	نمونه دوم: آزار دادن

درس سیزدهم

کاربرد روش در «ایاتک نعید»

۱۳۰	.....	واژ‌شناسی «نعید»
۱۳۱	.....	کاربردشناسی «عبادت» در قرآن
۱۳۲	.....	ساختارشناسی «ایاتک نعید»
۱۳۳	.....	سیاق متنی «ایاتک نعید»
۱۳۳	.....	آیات مرتبط
۱۳۴	.....	سیاق مفاسی
۱۳۵	.....	روایات تفسیری
۱۳۷	.....	تفسیرها و ترجمه‌ها

کاربرد روش در «ایاتک نستعین»

۱۴۰	.....	واژ‌شناسی «استعانت»
۱۴۱	.....	کاربردشناسی «استعانت»
۱۴۱	.....	ساختارشناسی «ایاتک نستعین»
۱۴۲	.....	نکته: تکرار «ایاتک»
۱۴۳	.....	سیاق متنی
۱۴۳	.....	آیات مرتبط
۱۴۴	.....	سیاق مفاسی
۱۴۵	.....	روایات تفسیری
۱۴۷	.....	ترجمه‌ها و تفسیرها

درس پانزدهم

دشواری و آسیب‌های فهم قرآن (۱)

- ۱۴۹ ..... آسیب قطع‌بندی متن
- ۱۵۰ ..... دشواری تعیین معنای کاتونی
- ۱۵۱ ..... دشواری واژه‌ی‌وهی
- ۱۵۳ ..... دشواری تشخیص لغت از اصطلاح
- ۱۵۳ ..... دشواری‌های ساختار شناسی
- ۱۵۵ ..... دشواری جمله معترضه

درس شانزدهم

دشواری و آسیب‌های فهم قرآن (۲)

- ۱۵۸ ..... بی‌توجهی به سباق
- ۱۵۹ ..... نکته: همسویی سباق متنی و مقامی
- ۱۶۱ ..... جنبش دایسامان آیات مرتبط
- ۱۶۲ ..... خلط روایات تفسیری و تطبیقی
- ۱۶۴ ..... کاربرد نادرست دانش‌های بومی
- ۱۶۶ ..... پذیرش سریع آرای دیگران
- ۱۶۸ ..... فهرست منابع و مأخذ

پیش‌گفتار

کتاب پیش‌رو، تلاشی برای برقراری ارتباط بیش‌تر و ژرف‌تر با سخن خداوند متعال است. این نوشته، کوشیده تا آنچه را برای فهم قرآن لازم است، در قالب یک فرآیند و حرکتی گام به گام ارائه کند. این فرآیند در دوازده گام پیاده، و با نمونه‌های متعدّد همراه شده تا به یادگیری روش پیشنهادی کمک شود. بررسی این نمونه‌ها و تمرین بیش‌تر، اثری بسزا در یاد سپاری و تعمیق آموخته‌های کتاب خواهد داشت. افزون بر این، در دو درس جداگانه، به تطبیق عملی روش پرداخته‌ایم و کار بست آن را در فهم آیه شریفه (وَلَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ) نشان داده‌ایم. در دو درس پایانی نیز، برخی آسیب‌های دامن‌گیر هر یک از مراحل فهم قرآن را برابر با شیوه‌ارائه شده گوشزد کرده‌ایم.

پیش از این، کتاب‌هایی متعدّدی ناظر به مقدمات تفسیر و نیز آموزش روش فهم قرآن و برداشت از آن، نوشته شده که می‌توانند باری‌گر ما در فهم قرآن باشند؛ مانند: روش‌شناسی تفسیر قرآن، نوشته آقایان بابایی، عزیزی‌کیا و روحانی؛ روش تفسیر قرآن، نوشته محمود رحیمی؛ روش برداشت از قرآن، نوشته علی صفایی؛ و نیز مبانی و روش مطالعه فهم ساده قرآن، تألیف سید کاظم فرهنگ. آنچه در این جا آمده، برگرفته از دو کتاب تفسیر روایی جامع، و پرتوی از تفسیر اهل بیت و نیز تجربه‌های تدریس در مقطع کارشناسی ارشد است.

در این جا سزا است زحمات همه عزیزانی را سپاس بگذارم که در به ثمر رسیدن این اثر، یاری‌ام کرده‌اند؛ به ویژه حجة الاسلام و المسلمین دکتر فتح الله نجارزادگان استاد برجسته دانشگاه تهران و دکتر محمّد مرادی استاد میرز دانشگاه قرآن و حدیث که کتاب را به دیده نقد در نگریستند؛ ویراستار گرامی کتاب جناب مرتضی بهرامی خشنودی که مانند همیشه در

تفیح و تکمیل متن، دل‌مسوزانه کوشید و نیز دست اندرکاران صفحه‌آرایی و نشر، آقایان خوش‌رفتار و نجفی. از خدای بزرگ متان می‌خواهم که به همه ما در این سرای فانی، خیر و عافیت و حُسن عاقبت عطا فرماید و در سرای ابدی، در بهشت برین گرد هم آورد.

عید الهادی مسعودی

اسفند ۱۳۹۸

رجب ۱۴۴۱

